

İngiltere'nin Avrupa Birliđi'nden ayrılması (BRETIX) konusunda ikinci uzatma yapılarak 31 Ekim tarihi belirlenmişti ancak görüldüğü kadarıyla yeniden üç aylık süre istenecek, ayrılma tarihi üçüncü kez üç ay ileriye atılacak... Bu kez ayrılma gerçekleşecek mi, orası belli değildir...

May'in yerine geçen Johnson'un parlamento'yu devre dışı bırakarak yapmaya çalıştığı "anlaşmasız ayrılma" tutmadı. Kraliçe'nin de onayını almış olmasına rağmen parlamento'ya dönmek zorunda kaldı ve bu kurum da anlaşmasız BRETIX uygulamasında yetkiyi başbakan ve hükümetten alarak parlamento'ya veren yasayı kabul etti.

Muhalefetteki milletvekillerinin, basın'ın önemli bölümünün ve halkın tamamının olmasa bile yine önemli bölümünün parlamento'nun üstünlüğü ilkesine sahip çıkması buna yol açtı. Ek olarak anlaşmasız BRETIX'in İngiltere'ye getireceği ekonomik yük hesaplanamıyor, bu nedenle de konu oldu-bittiye getirilerek Avrupa Birliđi'nden ayrılınca bile bunun etkisinin uzun ve ağır olacağı tahmin edilebiliyor.

İngiltere halkı zayıf bir çoğunlukla ayrılma yönünde oy kullanmıştı ve referandumun yeniden yapılması talebi de gittikçe yükseliyor. Üçüncü kez ertelemeyen sonra da ayrılma gerçekleşmezse konunun komediye dönme tehlikesi karşısında referandumun tekrarlanması ihtimali iyice yükselecektir.

İngiltere de kapitalist bir ülke Türkiye de böyle ama orada seçim iptal etmek o kadar kolay değildir. Bunun için en azından birkaç erteleme gerekli oluyor ki hemen herkes yeniden referandum konusunda ikna olsun.

Geniş bir alana yayılmış sömürgeci ülkelerin geçmişi, sömürge imparatorluğu dağıldıktan sonra bile sürekli karşılıklarına çıkıyor. İngiliz halkının önemli bir bölümü halen o mirasın etkisi altındadır. Uzun zamandan beri dünyanın en gelişmiş ülkesi değiller, büyük sömürge imparatorluğu da değiller ama o dönemin anıları eskisi kadar olmasa bile zihinlerde sürüyor.

İngiltere ve Fransa yaklaşık 500 yıl dünyanın en büyük iki sömürge imparatorluğuydu. Başkaları da vardı; Çarlık Rusyası, Belçika, Hollanda, Portekiz, İspanya, Almanya, Osmanlı İmparatorluğu gibi...

Sömürgeleriyle birlikte farklılıkları bulunsa da geniş denilebilecek bir alanı kaplayan bu ülkelerin tarihleri "imparatorluk bilinci" yönünden de incelenebilir. Bu bilinç ne oranda bugüne kalmıştır, yıllardan beri bulunmayan imparatorluğun bugüne kalan etkisi nedir?

İngiltere, Fransa'ya göre daha yumuşak bir süreçte sömürgelerini kaybetti; Fransa'nın tersine daha az savaş yaşadı. Çekilirken, çekildiği yerlerde yıllarca sürececek çatışma zemini bırakmayı da ihmal etmedi. Başka bir yazının konusu olmakla birlikte bölgedeki halkların da bu zemine kolayca uyduklarını belirtmek gerekir. Mesela Ortadoğu'da yapay sınırlar çizilerek tarihsel temeli olmayan devletler yaratıldı ama bu yeni devletler kısa sürede içselleştirildi, herkes kendisine yapay bir tarih uydurdu ve birleşmeye yanaşmadı.

Sömürgecilik dönemi yıllar sonra o devletlerden geçmiş değerlendirmesi bekliyor. İngiltere sömürgelerden çekilirken "uygarlık götürme misyonumuzu başarıyla tamamladık" anlayışı egemendi. Fransa da özellikle kanlı Cezayir savaşıyla ilgili olarak geçmiş değerlendirmesi yapmadı. Bu konuda en fazla gelinen yer Sarkozy'nin "iki taraf da şiddet kullandı" açıklamasıdır.

Almanya geçmişiyle büyük oranda hesaplaştı. Bunun nedeni Avrupa dışındaki sömürgelerle ilgili olmayan bir savaşta, İkinci Dünya Savaşı'nda yenilmesi ve 1968 kuşağıdır. Almanya sömürgelerini Avrupa'da kurmaya çalıştı ve başarılı olamadı.

Çarlık Rusyası'nın sınırları Finlandiya dışında aynı kaldı ve ülke SSCB'ye dönüştü. Çarlık mirasının tarihten silinmesi SSCB'nin çözüldüğü 1991 yılındadır.

Bugünün Rusya Federasyonu hakkında imparatorluk özleminin sürdüğünü önceki yazılarda açıklamıştım. Bunun için **Küresel İç Savaş ve Türkiye** kitabına da bakılabilir. "Rusya 500 yıllık tarihi boyunca imparatorluk oldu, SSCB bunun özel halidir" anlayışı bugün hakim durumdadır. Putin'in Kırım'ın ilhak edilmesiyle "Rusya'nın toprağını toplayan adam" olarak anılmasının temeli de budur.

Rusya, Çarlık'ın ve SSCB'nin sınırları içinde olan, daha sonra bağımsız devletlerin kurulduğu geniş alanda egemenliğini artırmak için her fırsatı kullanıyor. Gürcistan ve Ukrayna ile yaşanan çatışmalar bu temelde değerlendirilebilir. Başka yerlerde fırsat çıkarsa aynısını yapacağı açıktır.

Bizde ise Osmanlı İmparatorluğu konusundaki çarpıklık sürüyor. İngiltere ve Fransa "uygarlık götürmek" için sömürcülere sahip olmuşlardı, bizim ise neden sahip olduğumuz belli değildir. İmparatorluklar talancı ve sömürgeci, Osmanlı da böyledir. Bu kadar basit bir gerçeğin bile kabul edilmemesi ancak "Osmanlı'da bugün bulunamayan büyüklüğü aramak" çabasıyla açıklanabilir. Savaşlara giriyorsunuz, kayıplar veriyorsunuz, başka toprakları işgal ediyorsunuz ve oralara da herhalde gezmeye gitmiyorsunuz.

AKP'ye karşı mücadelenin önemli bileşenlerinden birisinin Osmanlı tarihi olması gerekir, bu tarih inandırılmaya çalışıldığı gibi değildir. Bu imparatorluk birkaç yüzyıl zayıflamış ve Birinci Dünya Savaşı'nda çökmüştür. Abdülhamit için "Onun döneminde hiç toprak kaybetmedik" denilmesi aslında büyüklüğü değil ezikliği gösterir. Sürekli daralan imparatorlukta süreci tersine çevirememiş ancak bir süre duraklatabilmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun belalısı da Çarlık Rusyası'dır, bütün savaşları kaybetmiştir. Son olarak SSCB sonrasında Orta Asya ve Kafkaslarda ABD'nin desteğiyle girişilen etkinlik kurma mücadelesi de kaybedildi. (Bkz. **Alt Emperyalizm ve Türkiye** (2000))

Tekrar başa dönersek; İngiliz halkının BRETIX yönünde tercih yapmasıyla, süren imparatorluk bilinci arasında yakın ilişki vardır. Göçmenlere karşılar ve "bağımsız olmak" istiyorlar ama bir türlü de ayrılamıyorlar. Almanya ve Fransa'nın "giderseniz gidin ama bu işi anlaşmalı yapalım" tavrı karşısında da oldukça şaşırıyorlar. Kendilerini bulunmaz nimet sanıyorlardı ama o eskidendi.

İmparatorluk tarihiyle hesaplaşmak zorunda kalmak ne kadar ertelense de bir gün gelecektir. Kemalizm de Osmanlı tarihiyle hesaplaşmadı, sadece reddetti. İmkan olsaydı o dönemde de imparatorluk için çaba gösterilirdi ama savaştan çıkmış ve tükenmiş bir ülke için bu mümkün değildi. Türkiye'nin gözü her zaman "eski topraklarda" olmuştur ama istemekle olmuyor. Genişleyebileceği tek alan bulunuyor; Irak ve Suriye ya da güneye doğru. Balkanlarda genişlemesi mümkün değildir, burada en fazla işgal etmeden etkisini yaymayı deneyebilir ve bunu da yıllardır yapmaktadır. İran sınırı yıllardan beri sabittir ve Rusya ile askeri olarak karşılaşmanın rüyasını bile göremez.

İmparatorluklar çoktan bitti ama anıları yaşıyor ve bizdeki gibi tarih çarpıtılarak yaşatılmaya çalışılıyor.